

Sprawa C-485/19

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 ust. 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

25 czerwca 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Krajský súd v Prešove (Słowacja)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

12 czerwca 2019 r.

Strona powodowa:

LH

Strona pozwana:

PROFI CREDIT Slovakia s.r.o.

Przedmiot postępowania głównego

Pozew konsumenta, w którym domaga się on od kredytodawcy zwrotu kwoty 1 500 EUR powiększonej o odsetki z tytułu nieuczciwego warunku zawartego w umowie o kredyt konsumencki.

Przedmiot i podstawa wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Krajský súd v Prešove (sąd rejonowy w Preszowie, Słowacja) zwraca się z pytaniami prejudycjalnymi na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w przedmiocie zastosowania terminu przedawnienia, ciężaru dowodu i metody zgodnej wykładni w sprawach konsumenckich w świetle art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zasady skuteczności i bezpośredniej skuteczności dyrektywy 2008/48.

Pytania prejudycjalne

A.

I. Czy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwany dalej „art. 47 karty”) i dorozumiane prawo konsumenta do skutecznego środka ochrony prawnej należy interpretować w ten sposób, że jest z nimi sprzeczny przepis § 107 ust. 2 Občianský zákonník [słowackiego kodeksu cywilnego] dotyczący przedawnienia prawa konsumenta w obiektywnym terminie trzech lat, zgodnie z którym prawo konsumenta do zwrotu świadczenia wynikającego z nieuczciwego warunku umownego ulega przedawnieniu także wtedy, gdy sam konsument nie jest w stanie dokonać oceny nieuczciwego warunku umownego, a termin przedawnienia upływa również w sytuacji, gdy konsument nie był świadomy nieuczciwego charakteru warunku umownego?

II. Jeżeli przepis regulujący przedawnienie prawa konsumenta w obiektywnym terminie trzech lat, pomimo braku świadomości konsumenta, jest zgodny z art. 47 karty i zasadą skuteczności, sąd odsyłający zwraca się w takim przypadku z pytaniem:

Czy z art. 47 karty i zasadą skuteczności sprzeczna jest taka praktyka krajowa, zgodnie z którą na konsumentach spoczywa **ciężar udowodnienia** przed sądem, że osoby działające w imieniu kredytodawcy **miały świadomość**, iż kredytodawca narusza prawa konsumenta, w danym wypadku świadomość, że nie wskazując rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania (RRSO) kredytodawca narusza przepis prawa, oraz świadomość, że w takim wypadku kredyt jest nieoprocentowany, a poprzez pobranie odsetek kredytodawca uzyskał bezpodstawne wzbogacenie?

III. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie w części A pkt II, względem których osób spośród członków zarządu, wspólników lub przedstawicieli handlowych kredytodawcy konsument powinien wykazać świadomość, o której mowa w pytaniu w części A pkt II?

IV. Jeżeli odpowiedź na pytanie w części A pkt II jest przecząca, jaki **stopień** wiedzy jest wystarczający do osiągnięcia celu, a mianowicie **wykazania** przez dostawcę **zamiaru** naruszenia właściwych przepisów dotyczących rynku finansowego?

B.

I. Czy skutki dyrektyw i orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w tym zakresie, takie jak Rasmussen, C-441/14, EU:C:2016:278; Pfeiffer, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, pkt 113, 114; Küçükdeveci, C-555/07, EU:C:2010:21, pkt 48; Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, pkt 100; Dominguez, C-282/10, pkt 25, 27, oraz Association de médiation sociale, C-

176/12, EU:C:2014:2, pkt 38, sprzeciwiają się takiej praktyce krajowej, na podstawie której sąd krajowy doszedł do wniosku dotyczącego wykładni zgodnej z prawem Unii bez stosowania metod wykładni i bez należytego uzasadnienia?

II. Jeżeli po zastosowaniu metod wykładni, w tym w szczególności wykładni celowościowej, autentycznej, historycznej, systematycznej, logicznej (metoda a contrario, metoda reductio ad absurdum) i po zastosowaniu krajowego porządku prawnego jako całości, dla osiągnięcia celu w art. 10 ust. 2 lit. h) i i) dyrektywy 2008/48 (zwanej dalej „dyrektywą”), sąd dojdzie do wniosku, że wykładnia zgodna z prawem Unii prowadzi do sytuacji contra legem, czy jest wówczas możliwe – na przykład porównując stosunki w przypadku dyskryminacji lub ochrony zatrudnionych – przyznanie skutku bezpośredniego wskazanemu przepisowi dyrektywy, w celu ochrony przedsiębiorców względem konsumentów w stosunkach kredytowych, a niestosowanie przepisu prawa niezgodnego z prawem Unii?

Przepisy prawa Unii i orzecznictwo

Artykuł 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylająca dyrektywę Rady 87/102/EWG

Wyroki Trybunału Sprawiedliwości w sprawach: Oceáno Grupo Editorial i Salvat Editores, od C-240/98 do 244/98; Pfeiffer, od C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:58; Impact, C-268/06, EU:C:2008:233; C-89/08 P, EU:C:2009:742; Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:27; Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2; CA Consumer Finance SA/Ingrid Bakkaus, C-449/13, EU:C:2014:2464; Ernst Georg Radlinger i Helena Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283; Rasmussen, C-441/14 EU:C:2016:278; w sprawach połączonych Francisco Gutiérrez Naranjo i in., C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:C:2016:980; Home Credit Slovakia a.s./Klára Bíroová, C-42/15, EU:C:2016:842; Cresco Investigation, C-193/17, EU:C:2019:43; Mariusz Pawlak, C-545/17, EU:C:2019:260

Przepisy prawa krajowego i orzecznictwo

Paragraf 107 ust. 1 i 2 Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. (kodeksu cywilnego, ustawa nr 40/1964).

Paragrafy 15 i 16 Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. (kodeksu karnego, ustawa nr 300/2005)

Artykuł 2 ust. 2 Civilný sporový poriadok, zákon č. 160/2015 Z.z. (kodeksu postępowania cywilnego, ustawa nr 160/2015)

Paragrafy 9 i 11 zákon č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch a o iných úveroch a pôžičkách pre spotrebiteľov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ustawy nr 129/2010 o kredycie konsumentckim i innych kredytach i pożyczkach udzielanych konsumentom oraz zmieniającej niektóre inne ustawy) w wersji obowiązującej do dnia 1 maja 2018 r.

Wyrok Najvyšší súd Slovenskej republiky (sądu najwyższego Republiki Słowackiej), z dnia 18 października 2018 r., sprawa nr 1Cdo 238/2017

Wyrok sądu najwyższego z dnia 22 lutego 2018 r., sprawa nr 3 Cdo 146/2017.

Krótkie przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 W dniu 30 maja 2011 r. LH (zwany dalej „powodem”) zawarł umowę o kredyt konsumentcki ze spółką PROFI CREDIT Slovakia, s.r.o. (zwaną dalej „pozwaną”). Był to kredyt w wysokości 1 500 EUR o stopie procentowej 70 % i rzeczywistej rocznej stopie oprocentowania (RRSO) wynoszącej 66,31 %, z obowiązkiem spłaty łącznej kwoty 3 698,40 EUR w ciągu czterech lat w 48 miesięcznych ratach po 77,05 EUR każda. Już w pierwszym dniu obowiązywania umowy kredytu pozwana zażądała od powoda prowizji w wysokości 367,49 EUR za możliwość zawieszenia płatności ratalnych, chociaż nie było pewne, czy powód skorzysta z tej możliwości w przyszłości. W związku z tym powód nie otrzymał 1500 EUR, a jedynie kwotę 1 132,51 EUR, tj. kredyt niższy o 24 % od uzgodnionej kwoty.
- 2 W momencie zawierania umowy powód nie otrzymał informacji dotyczących faktycznej RRSO. Raty kredytu nie zostały określone w umowie pod względem kwoty głównej, odsetek i innych opłat, co było sprzeczne z obowiązującym wówczas brzmieniem § 9 ust. 2 lit. k) ustawy nr 129/2010 o kredycie konsumentckim, który do dnia 1 maja 2018 r. wymagał takiego określenia.
- 3 Jednakże w dniu 9 listopada 2016 r. w sprawie C-42/15 Trybunał stwierdził, że powyższy przepis ustawy przewidujący takie określenie rat kredytu jest sprzeczny z dyrektywą 2008/48. Ustawodawca słowacki naprawił ten błąd legislacyjny i ze skutkiem od dnia 1 maja 2018 r. zmienił problematyczny przepis.
- 4 Powód spłacił kredyt i zapłacił pozwanej 3 698,40 EUR.
- 5 W dniu 2 lutego 2017 r. LH dowiedział się od adwokata, że został on poszkodowany przez pozwaną poprzez zastosowanie nieuczciwych warunków i że nie został prawidłowo poinformowany o RRSO. W związku z tym w dniu 2 maja 2017 r. LH wniósł pozew.
- 6 Powód domaga się zwrotu prowizji, ponieważ zgodnie z prawem słowackim nieprawidłowe wskazanie RRSO jest sankcjonowane m.in. utratą prawa kredytodawcy do prowizji.
- 7 W postępowaniu głównym pozwana twierdzi, że prawo powoda uległo przedawnieniu.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

- 8 W odniesieniu do pytania prejudycjalnego, o którym mowa w pkt A, według sądu krajowego wydaje się, że w chwili zawarcia umowy wskazano nieprawidłową RRSO i zastosowano nieuczciwą prowizję.
- 9 W odniesieniu do zarzutu przedawnienia, zgodnie z prawem słowackim konieczne jest dochodzenie prawa z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w subiektywnym terminie przedawnienia wynoszącym dwa lata. Termin ten biegnie od momentu, w którym powód dowiedział się o wystąpieniu bezpodstawnego wzbogacenia. Sąd krajowy uważa, że powód dochował tego terminu i wniósł pozew w stosownym czasie.
- 10 Oprócz terminu subiektywnego istnieje również obiektywny termin do dochodzenia tego prawa. W przypadku umyślnego bezpodstawnego wzbogacenia prawo to ulega przedawnieniu w ciągu dziesięciu lat od dnia, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie. W przypadku nieumyślnego bezpodstawnego wzbogacenia prawo to ulega przedawnieniu w ciągu trzech lat od dnia, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.
- 11 Sąd krajowy stwierdza, że zgodnie z nowym kodeksem postępowania cywilnego jest związany utrwaloną praktyką orzeczniczą sądu najwyższego Republiki Słowackiej. Zgodnie z wyrokiem sądu najwyższego Republiki Słowackiej z dnia 18 października 2018 r. ciężar dowodu w zakresie, czy zastosowanie ma trzyletni, czy też dziesięcioletni termin przedawnienia, spoczywa na konsumentce. W przypadku ostatniego z wymienionych terminów konsument musi najpierw dokładnie określić, kiedy nastąpiło wzbogacenie, a następnie udowodnić, że kredytodawca miał zamiar (element świadomy i pożądaný) uzyskania korzyści majątkowej ze szkodą dla konsumenta. Przy ocenie zawinienia (elementu świadomego i pożądanego) należy analogicznie stosować zasady prawa karnego. Jeżeli konsument nie udowodni zamiaru kredytodawcy, stosuje się termin trzyletni.
- 12 Jednakże dla sądu krajowego nie jest jasne, jaką intensywność naruszenia prawa należy wykazać. W tym względzie wyjaśnia on, że jest niemal niemożliwe, aby powód udowodnił przynajmniej ewentualny zamiar pozwanej co do tego, że wiedziała ona, iż narusza zasady dotyczące kredytu konsumenckiego i że w tym przypadku była świadoma, że wzbogaca się na niekorzyść powoda. Nie jest również jasne, którym osobom należy udowodnić taki zamiar – członkowi zarządu, wspólnikowi czy też przedstawicielom handlowym pozwanej.
- 13 W tym względzie sąd krajowy odsyła do wyroku CA Consumer Finance SA Ingrid Bakkaus, C-449/13, EU:C:2014:2464, w którym Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że prawo Unii stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, zgodnie z którymi ciężar dowodu w przypadku uchybienia obowiązkowi udzielenia konsumentowi odpowiednich informacji i sprawdzenia jego zdolności kredytowej

sposzczywa na konsumencie. W porównaniu z powyższą sprawą słowackiemu konsumentowi znacznie trudniej jest udowodnić umyślne działanie kredytodawcy.

- 14 W odniesieniu do ograniczenia w czasie dochodzenia prawa konsumenta sąd krajowy wskazał, że Trybunał Sprawiedliwości w sprawach połączonych *Gutiérrez Naranjo i in.*, C-154/15, C-307/15, C-308/15, EU:2016:980, orzekł, że dyrektywa 93/13/EWG stoi na przeszkodzie orzecznictwu krajowemu, które ogranicza w czasie skutki restytucyjne związane ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru warunku umownego jedynie do kwot nienależnie zapłaconych na podstawie takiego warunku po ogłoszeniu orzeczenia, w którym sąd stwierdził ów nieuczciwy charakter.
- 15 Sąd krajowy ma wątpliwości co do tego, czy wspomniana wyżej krajowa praktyka orzecznicza, która w niniejszej sprawie prowadzi w rzeczywistości do zastosowania obiektywnego trzyletniego terminu przedawnienia i osłabienia prawa niepoinformowanego konsumenta do granicy utraty jego prawa, jest zgodna ze skutecznym środkiem odwoławczym i zasadą rzetelnego procesu według art. 47 karty, oraz z zasadą skuteczności prawa Unii.
- 16 W odniesieniu do pytań prejudycjalnych, o których mowa w pkt B, dotyczących metod wykładni pierwotnego przepisu § 9 ust. 2 lit. k) ustawy nr 129/2010, który przewidywał określenie rat kredytu na podstawie kwoty głównej, odsetek i innych opłat, sąd krajowy zaznacza, że w dniu 22 lutego 2018 r. sąd najwyższy orzekł, iż w starszych sprawach poprzedzających zmianę tej ustawy konieczne jest zastosowanie zgodnej wykładni. Zgodnie z tym wyrokiem ww. przepis § 9 ust. 2 lit. k) ustawy nr 129/2010 należy interpretować w ten sposób, że nie ustanawia on obowiązku udzielenia żądanych informacji konkretnie w odniesieniu do każdej pozycji (tj. kwoty głównej, stopy procentowej i innych opłat), lecz jedynie obowiązek udzielenia ich w sposób kompleksowy w odniesieniu do raty składającej się z kwoty głównej, odsetek i innych opłat.
- 17 Sąd krajowy uważa, że z tego wyroku nie wynika jasno, jakie metody wykładni zastosował sąd najwyższy i w jaki sposób dokonał zgodnej wykładni. Sąd krajowy uważa, że ta zgodna wykładnia przedmiotowego przepisu ustawy prowadziłaby do wykładni kontra legem. Jednym z rozwiązań mogłoby być niestosowanie tego przepisu, jednak sprawa musiałaby dotyczyć ważnych stosunków społecznych, takich jak dyskryminacja (*Rasmussen*, C-441/14, EU:C:2016:278) lub zagrożenie dla zdrowia pracowników (*Pfeiffer*, C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:58). Sąd krajowy ma wątpliwości, czy dyrektywie 2008/48 można nadać bezpośredni skutek w celu ochrony przedsiębiorców, którzy dostarczają pieniądze, ponieważ byłoby to sprzeczne z pewnością prawa konsumentów, u których mogło pojawić się zaufanie do brzmienia wspomnianej ustawy.